

РЕЦЕНЗІЯ

на монографію

**МАНЬКОВСЬКА Р. В. МУЗЕЇ УКРАЇНИ У СУСПІЛЬНО-ІСТОРИЧНИХ
ВИКЛИКАХ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТЬ : монографія ;
наук. ред. член-кореспондент НАН України В.М. Даниленко. – Львів :
ПРОСТІР-М, 2016. – 408 с.**

В європейській музеології з 1990-х рр. значно поглиблюються дослідження з теорії, історії та практики музейництва. У цьому процесі не стоїть осторонь і українська музеологічна школа, яка має свої здобутки та напрацювання. Серед досліджень вирізняється рецензована монографія одного з провідних вітчизняних істориків-музеєзнавців Р.В. Маньковської.

Запропонована праця є підсумком багаторічних досліджень вченого в галузі музеології та краєзнавства, і комплексно висвітлює роль музею як поліфункціональної та соціокультурної інституції на теренах України в історичній ретроспективі.

Монографія чітко структурована і складається з передмови члена-кореспондента НАН України О.П. Ресента, п'яти розділів, поділених тематично на підрозділи, висновків, джерел та літератури, іменного покажчика та додатків (авторські музейні проекти та програми навчального курсу «Основи краєзнавства»).

Вперше в українській історіографії автор виділила окремий розділ «Музеологія в системі соціогуманітарних наук: теоретико-методологічні засали» (с. 19–57), в якому на основі аналізу праць вітчизняних та зарубіжних дослідників розглянула категоріальний апарат та проблеми розвитку теорії музеологічного знання.

Показана роль кафедри археології та музезнавства історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, а також Центру пам'яткознавства НАН України та Українського товариства охорони пам'яток історії та культури у підготовку фахівців музейної та пам'яткоохоронної галузі.

Дискусійним є питання щодо зарахування словацької дослідниці професора А. Грегорової (Університет імені Яна Амоса Коменського у Братиславі) до чеської школи (с. 37).

Вперше в українській музеології Р.В. Маньковська запропонувала поняття «музейного наративу» (с. 41).

У питаннях дефініції музеології авторське трактування близьке до чеського вченого професора З. Странського (Університет імені Масарика, Брно): «...музеологія – це молода самостійна соціогуманітарна наука, що перебуває на етапі формування власної теоретико-методологічної бази, характеризується комплексністю та багатофункціональністю, пов'язана із специфічним пізнанням людини світу у просторі та часі та її музеальним (аксіолого-онтологічним) ставленням до дійсності» (с. 49).

Поза увагою дослідниці залишився аналіз праць білоруських вчених з музеології (Грицкевич В.П., Гужаловський О.О., Джумантаєва Т.О., Колбаско О.М., Локотко О.І., Півовар М.В., Почобут Н.О., Сімакова І.М., Сташкевич А.Б.).

Другий розділ «Українське музейництво в суспільних деформаціях першої половини ХХ ст.» (с. 58–166) розглядає складні процеси музейного будівництва за доби Української Народної Республіки та встановлення Радянської влади. На основі архівних джерел, які вперше введено до наукового обігу показана трагічна доля українських музейників.

Проаналізовано дослідження науковців музейних закладів Середньої Наддніпрянщини та західних областей України по збереженню та популяризації історико-культурної спадщини.

У розділі 3 «Феномен музею в сучасній соціокультурній парадигмі» (с. 167 – 222) дослідницею здійснено порівняльний аналіз вітчизняних та зарубіжних музеїв зі створення нових моделей інтерпретації історико-культурної спадщини засобами музейної експозиції. Показано особливості музейної педагогіки, музейної соціології та музейного менеджменту, а також, застосування інформаційних технологій у практичній роботі музеїв. В історичній

ретроспективі розглянута роль меценатства. Перспективним, на думку Р.В. Маньковської, є розвиток екомuzeїв, які можуть мати такі різновиди: парк-музей, етнографічний музей-заповідник під відкритим небом, центр промислових промислів та ін. (с. 170).

Розділ 4 «Внесок науковців у розвиток українського музейництва» (с. 223 – 276) аналізує діяльність вчених Інституту історії країни НАН України. Центральне місце відведено постаті академіка НАН України, Героя України П.П. Тронька (1915–2011). Окремий підрозділ присвячено увічненню пам'ятних місць, пов'язаних з діяльністю Т.Г. Шевченка (с. 259–276).

У розділі 5 «Музейне краєзнавство в суспільнотворчих процесах сучасності» (с. 277 – 317) в історичній ретроспективі показана специфіка таких музейних закладів комплексного профілю та їх роль у вихованні музейної культури відвідувачів. Дослідниця запропонувала класифікацію музеїв, поклавши два критерії: суспільне використання (науково-просвітницькі, масові, науково-дослідні, академічні, навчальні); за профілем: групи (типи): історичні, краєзнавчі, художньо-мистецькі, етнографічні, меморіальні, літературні, археологічні, природничо-наукові, галузеві (с. 278–279).

Отже, монографічне дослідження Руслани Вікторівни Маньковської є значною подією у вітчизняній науці. Книга становить інтерес не тільки для музеєзнавців, пам'яткознавців, широкій аудиторії, але може слугувати своєрідним посібником при читанні спецкурсів з навчальних дисциплін «Музеологія», «Пам'яткознавство», «Краєзнавство», «Історія України» у вищих навчальних закладах України.

**Кандидат історичних наук,
молодший науковий співробітник
Відділу музеології та науково-технічної інформації
Національного науково-природничого
музею НАН України**

Д.В. Кепін